

kerámiatöredéket gyűjtöttünk. A lelőhely kiterjedését látható objektumok hiányában nem tudtuk felmérni.

KISS PÉTER

255. Sényő, Nyírturai út

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

Az úttól D-re, a Fényes csatorna leágazásának két oldalán húzódó homokdombokat néztük meg 2002. május 15-én. A falutól 1,5 km-re ÉNy-ra D-nek indul egy földút, amelyik az erdőbe vezet. Az erdő és Sényő között szántott terület, illetve frissen telepített és körülkerített gyümölcsös van. A csatorna É-D-i irányban futó leágazása két É-D-i irányú dombot választ el egymástól, majd a keletre eső alá kanyarodik és átalakul szivárgóba. Mindkét dombon, illetve a keletrebbi és magasabb dombhoz D-ről csatlakozó, hosszan elnyúló, laposabb homokháton húzódik a lelőhely legalább 500–600 m hosszan. Valószínűleg kora bronzkori.

ALMÁSSY KATALIN – ISTVÁNOVITS ESZTER

256. Solt, Csukás-hát

(Bács-Kiskun megye) Sza

Az 51. sz. főút Solt–Harta–Dunapataj között tervezett új nyomvonalán, a Csukás-hát nevű. 1. számú lelőhelyen 2002. október 16. és december 13. között 46 munkanapon folytattunk megelőző régészeti feltárást. A 89+530–89+630 km-szelvényben átadott 100 m hosszú szakaszon a felső humuszréteg gépi eltávolítása után 3700 m² területet kutattunk meg, ahol egy nagy kiterjedésű szarmata falu 355 objektumát különítettük el, melyekből eddig 257-et tártunk fel és dokumentáltunk. A feltárt objektumok közül 7 ház, 1 füstölő, 2 kopolyakút, 219 hulladék- és tárológödör, 26 cölöplyuk és 2 sír volt.

A település eddig feltárt objektumaiból nagy mennyiségű állatcsont és edénytöredék került napvilágra, valamint kisebb vastárgyak, fibulák, orsógombok, fennkövek stb. A kerámiaanyagban több római provinciális edény és terra sigillata töredéke is előfordult. Az eddig előkerült leletanyag alapján a település kora a 2–4. századra tehető.

A munkaterület É-i részén, a település objektumai között két fiatal nő D–É tájolású sírja is előkerült. A temetkezések a sírokban talált mellékletek – gyöngyök, edények, tükör, orsógombok, kések – alapján a 3–4. századra keltezhetők.

Az eddigi megfigyelések alapján a település a nyomvonal mindkét irányában folytatódik tovább, a feltárást 2003-ban folytatjuk.

V. SZÉKELY GYÖRGY

257. Somogyvár, Kupavárhegy

(Somogy megye) B, Á, Kk

2002. július 1–8. között leletmentést végeztünk az 1972–1989 között feltárt kupavári középkori romterület észak-

keleti sarkában, ahol kilátótorony építésekor a földgép egy kőfalat talált. A helyszínen egy szelvényt jelöltünk ki, a bencés apátsági templom délnyugati tornyának nyugati homlokfal-síkjától 64 méterre keletre. A szelvény É–D-i szélessége 5 méter, Ny–K-i hosszúsága 20 méter volt. A szelvény keleti végében áll egy négyzetes téglapítvány (700×700 cm), amelynek K–Ny-i tengelye dél felé tér el. A szelvény nyugati felében semmiféle értékelhető jelenséget nem találtunk. Keletrebbre lemélyítettük a szintet, majd közvetlenül a téglapítvány mellett hatoltunk le az alapozás aljára. A mérhető falmagasság itt 300 cm volt.

A toronyépítmény alapozása terméskő, de a legfelső sorok már téglából készültek, mégpedig erős habarcsba rakottan. Az alapozás lábazat jellegű. Különlegessége az építménynek a rendkívüli falvastagság, a nyugati oldalon 225 cm, a keleti oldalon 245–260 cm, valamint a falakban megépített járatok rendszere. A torony nyugati oldalán három járat indítását találtuk meg. A járatok magassága 22–25 cm, szélességük 32–35 cm. Ny–K-i hosszúságuk 720 cm. A járatok felső része simára kiképzett, két oldaluk íves, s mindegyik Ny felé lejt. A torony északi oldalán további két járatot találtunk a lábazat felett közvetlenül. Ezeknek a magassága 19–20 cm, szélességük 24–30 cm, ezeknek a felső része is simára kiképzett, s a járatokban fekete port találtunk. A formájuk alapján úgy tűnik, girbe-gurba facölöpöt helyezhettek az épülő falba és azt falazták körül. Az É–D irányú járatok hossza 700, illetve 680 cm volt.

A torony nyugati megmaradt felmenő falának magassága most 270, a keleti oldalon 230 cm. A keleti oldalon a falszövet megszakad és egy küszöbszerű kiképzés nyomai látszanak. A keleti fal keleti (külső) oldalán igen vastag (180 cm!) vörösre átégett réteget találtunk.

A téglából megépített torony déli fele javarészt elpusztult, de rendkívül különös az építmény belseje is, mivel egy kör alakú, a középrész felé tölcésesen lejtő építmény nyomai tárultak elénk, amelynek a kora bizonytalan. Láthatóan a toronynak dél felől volt egykor a bejárata, de ugyancsak dél felől képezték ki az újkorban(?) a tölcésés részt, amely talán pince volt, s benne egy sajtoló(?).

A 10. szelvényben és a tőle délre kijelölt 11. szelvény területén bronzkori, 11–12. és 13. századi edénycserepeket leltünk. Közvetlenül a téglapítvány mellett 16. századi edénydarabokat találtunk.

A terméskő fundamentumra rakott, erős habarcsú téglafalazattal bíró vaskos torony a somogyvári templomerőd és védmű 16. századi védelmi rendszerének része lehetett. 1508 után ugyanis komoly átépítéseket végeztek a bencés kolostor épületeiben, majd Ferdinánd király (1526–1564) parancsára hadi célú megerősítéseket végeztek. A torony közelében ugyan semmiféle szilárd anyagú erődítménynek nem akadtunk nyomára, ám fagerenda-szerkezetes sánctalak elégett maradványai végig megfigyelhetők voltak. Láthatóan a Szé-

chenyi-uradalom korában, tehát a 18–19. században, a masszív tornyot hasznosították a szőlészetben.

A toronytól délre egy földbe vájt alagút-rendszer nyomaira bukkantunk. Legnagyobb mélysége 290 cm volt, tehát egy ember képes volt közlekedni a központi járatokban. Valójában nem sikerült megfejteni, milyen célból és mikor készültek ezek a járatok. Úgyszintén rejtély maradt a toronytestbe beleépített egykorú vájat-rendszer rendeltetése is.

BAKAY KORNÉL

258. Sopron, Ógabona tér 44–46.

(Győr-Moson-Sopron megye) V, Ró, Á, Kk, Kú

A 2001 tavaszán végzett szondázó ásatás során bizonyossá vált, hogy a beépítésre kerülő területen késő római temető található. A közelben 1965-ben Tomka Péter tárt fel hat sírt ebből a korszakból, és a 19. század végén is kerültek elő sírok az ugyancsak közel fekvő Iskola vagy Pejachevich közben. Ezek alapján feltételeztük a temető folytatását a szóban forgó területen.

A feltárás 2001. október 15. és 2002. május 4. között zajlott. A sírok különböző mélységekben kerültek elő, megfigyeléseink alapján a temető itt alacsony dombon helyezkedett el. Összesen 106 sírt dokumentáltunk. Néhányról ezek közül a feltárás során kiderült, hogy nem sír, két sír kutyatemetkezésnek bizonyult – az egyikben mellékletként a koponya alatt kétoldalas csontfésű is volt –, kettőt nem tudtunk feltárni. A sírok egy kivételével csontvázasak, egy hamvasztásos sír volt kiégetett téglalap alakú gödörben, nagyon kevés emberi maradvánnyal, melléklet nélkül. A sírok részben építettek, kőlapokból vagy téglából vagy vegyesen, részben földsírok, ezekben helyenként a koporsó maradványa megfigyelhető volt. A kőlapok között másodlagosan felhasznált, faragott darabokat is találtunk. Feltételezésünk szerint ezeket a darabokat a közeli Deák téri temetőből hordhatták ide. Több esetben összetartozó sírokat figyelhetünk meg, ezeket sírkerítés vette körül, szintén kőből. A sírok tájolása zömmel Ny–K-i, de szép számmal vannak É–D-i tájolásúak is. A leletanyag tipikusan 5. századi, mázas vagy besimított díszítésű korsó, füles vagy fül nélküli bögre, üveg pohár és tálka, kétoldalas csontfésű, üvegpaszta- és néhány borostyán- és aranygyöngy, vas-, bronz- és csontkarperecek, utóbbiak pontkörös díszítéssel, egy esetben tarsolyt figyelhetünk meg, benne kovakő, csiholó és feltehetően vaskés.

A területen feltártunk még két kora vaskori gödröt, egy római tégláégető kemence maradványát és az Ógabona tér 44–46-hoz tartozó egykori pincék falait, illetve a pincékben kenyérsütő kemencét, prések súlygödreit, a pincében felejtett edényeket. Az épületek földszintjén végzett kutatások Árpád-kori telépülésnyomokat eredményeztek – padlószintek, cölöplyukak, cserepek és egy 18. századi kovácműhelyt. A földszint 6. helyiség K-i sarkában ásott szonda legalján római peremes téglamutatózott, a temető még itt is folytatódhatott. A 44. sz. ház

kapualjában egy még meglévő kút található, feltárására egyelőre nem került sor. Ugyancsak kutat találtunk a 46. sz. ház kapualjában, ezt betonnal lefedték, szintén feltáratlan. Az udvaron, a Hátulsó utca felőli kerítés alatt is egy beomlott kutat figyelhetünk meg.

A leletek a Soproni Múzeumba kerültek.

GABRIELI GABRIELLA

259. Sopron, Szélmalom utca 17.

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró, Kö

A kutatás – műemléki kutatással párhuzamosan – 2001. december 1-től 2002. február 20-ig folyt a volt jezsuita konviktus területén. Elsődleges feladat a konviktus Patak utcai homlokzata előtt feltételezett 17. századi városfal egy bástyájának megtalálása volt. Utóbbi nem került elő, feltehetően nem a konviktus, hanem az utca területén található, a remélnél délebbre. A városfal egy 6 m hosszú szakaszát viszont megtaláltuk, aminek folytatása mindkét irányban metszetben kisedett falak nyomaként még követhető volt. A városfalhoz csatlakozó két kisméretű helyiség alapjait is sikerült feltárni.

A telek É-i kerítésfala mellett pincék alapfalait találtuk, ezek szerint korábban ez a rész is beépített volt. Az udvaron néhány gödröt tártunk fel, részben rómaiak, részben kevert anyagot tartalmaztak, másodlagosan helyeztek el itt cserepeket valamilyen oknál fogva. Egy kb. É–D-i árokkal átvágtuk az udvart, a római kori rétegből tudtunk apró leletanyagot gyűjteni. Az árkot az épület belsejében a földszinti folyosón megtudtuk hosszabbítani. Épületre utaló leleteket is találtunk és nyomokban járósíntnek tartható köves szintet. Az udvaron egy négyszögletes kávájú, kerek kút is található, amelynek feltárására nem volt lehetőség, így korát nem tudtuk meghatározni, de feltehetően a konviktushoz tartozott. A víz 6 m mélyen kezdődik benne, onnan hozzávetőleges mérésünk szerint még 6 m mély. Körülötte köves járósínt, amihez egy szintén kővekből kirakott út vezetett a Szélmalom utcai bejárat felől. Téglából készült járósíntet az épület bejárata előtt tártunk fel. A K-i homlokzat előtt egy szakaszon feltártuk az épülethez tartozó kőből épült boltozatos csatornát.

Egyértelműbb eredményt hozott az I. pincehelyiség kutatása, ahol az É-i fal mellett római kutat tártunk fel. A pince járósíntje alatt 15 cm-rel jelentkezett, 6,30 m mély, lefelé szűkül, fabélést nem találtunk benne. Leletanyaga a 2–3. századra tehető. Igen sok állatcsont is került elő innen.

A Ny-i homlokzat és a kerítésfal közötti szakaszon feltártuk a konviktus pincésíntjére vezető, betöltött és részben elbontott boltozatos kocsibejáratot. A Ny-i homlokfal mellett metszetben lehetett dokumentálni egy római kori gödröt. A leletanyag a Soproni Múzeumba került.

GABRIELI GABRIELLA